

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi - Journal of Social Sciences
Cilt/Volume: 2005-1 Sayı/Issue: 10

TEREKELER IŞIĞINDA XVIII. YÜZYIL ORTALARINDA GAZİANTEP'TE AŞİRETLER

Zeynel ÖZLÜ*

ÖZET

XVIII. Yüzyıl ortalarında Gaziantep'te aşiretler kısmen yerleşik hayata geçmeye başlamışlar fakat taşkınlıklarına da devam etmişlerdir.
Anahtar Kelimeler: Gaziantep, tereke, aşiret, 18. Yüzyıl, haydutluk.

ABSTRACT

The nomadic tribes began to settle permanently in some places in Gaziantep in the middle of the 18th century but they kept on their rowdy behaviours.

Key Words: Gaziantep, estate, 18th century, bandity.

GİRİŞ

Türklerin XI. yüzyılın sonlarına doğru Güneydoğu Anadolu'ya yoğun bir şekilde yerleşmeye başladıkları bilinmektedir. Bu hareketler sırasında 1067'de önce Antep ve Araban'da Türk egemenliği kurulmuştur. (Özdeğer 1966 : 466 - 477) Antep, 20 Ağustos 1516'da Osmanlı yönetimine girmiştir. (Yavuz 1999:167) Yavuz Selim döneminde, kısa bir süre için Halep vilayetine, Kanuni döneminin ilk yıllarında Eyalet-i Şam'a, sonraki yıllarda Eyalet-i Haleb' e, 1531' den 1818'e kadar sancak statüsüyle Maraş Eyaletine bağlı kalmıştır. (Pekdoğan 1999 : 12) Antep' in Osmanlı idaresine katılmasından bu yana devam eden Arap ve Kürt Aşiretlerinin saldırıları 17.yy.' da çok sıklaştı. Arap Aşiretleri, genellikle Antep' in güneyinde yani Kuzey Suriye' de, Kürt aşiretleri ise Urfa, Mardin, Diyarbakır çevresinde, Türkmen Aşiretleri ise Antep bölgesinde hakim bir durumda idiler. 1734 tarihli bir fermanda bir Türkmen Aşireti olan Elbeyliler'in Sedd-i Urban olarak Türkiye-Suriye sınırı olan bölgeye yerleştirildiklerini görüyoruz. (Şıvgın 1997 : 17-19)

* Yrd. Doç. Dr. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Düzce Meslek Yüksekokulu, Öğretim Üyesi.

18.yüzyılın başından 1760'a kadar olan dönemde Osmanlı Devleti hem siyasi hem ekonomik bakımdan belirgin bir genişleme içindeyken, 1760'tan sonra gözle görülür bir daralma içine girmiştir.(Ergenç 1988 : 518) Bu dönemde Osmanlı Devletini uğraştıran en büyük sorunlardan biri de aşiretlerin iskan sorunudur. Aşiretlerin zararları, yüzyılın ilk çeyreğinden sonra iyice artmıştır. (Özkaya, 1985 : 159 -169).

Bu çalışmada araştırma konumuzu teşkil eden Aşiretlere dikkati çekebilmek için elimizde bulunan 1081 tereke içerisinde tespit edilen aşiret mensubu olduğu anlaşılan kişilerin mal varlıkları özetim altına alınmıştır. Araştırma konusuna dahil toplam 1081 kişiden sadece 23 kişi aşiret mensubu olarak terekelere yansımıştır.

Terekeler bir şahsın ölümünde kaydı tutulan mal varlıklarının listesidir. Böylece bir kişinin sosyal hayatına ait bir çok şey öğrenilebilir. (İnalçık 1998 : 9)

Halkın günlük hayatı, çarşılar, evler, örf ve adetler, mobilya ve mutfak takımları, taşınmazlar, hayvan cins ve miktarları, ambarlarda ve tarlalarda mevcut gıda maddeleri, ticari mallar ve bütün bu malların tahmini veya fiili olarak tahakkuk etmiş fiyatları (Barkan 1993 : 1, İnalçık 1953-54 : 54; Artan 1998 : 49 ; Öztürk S. 1995 : 27 ; Yılmazçelik 1995 : XVIII), yiyecek ve giyecek fiyatları vs. (Özlu 2003 :105 -158)

GAZİANTEP'TE AŞİRETLER

Aşiret, bir asıldan çıkmış olup birlikte yaşayan ve birlikte konup göçen topluluktur. (Şemseddin Sami, 1985 : 62) Bu göçebelerin sosyal ve idari yapılanmaları için kullanılan en yaygın ifade "cemaat"tir. (Yavuz, 2004: 24)

Belgelere göre Gaziantep'te bulunan aşiret ve cemaatler (oymaklar) şunlardır : Rışvan Aşireti, Reyhanlı Aşireti (Mandulli eşkiyaları), Karakoyunlu Aşireti, Bezan Aşireti (Sebişhane Cemaati), Ekrad-ı Keykan Aşireti, Mehmani Türkmen Aşireti, Cerid Aşireti, İluklu Aşireti (Tafli Cemaati), Dergezenli Cemaati, Kılılı Cemaati, Kilis Ekradı'ndan Okçu İzzeddin, Tacirli, Kılıçlı, Bektaşlı, Keferdiz' de oturan Çerkanlı Oymağı, Reşi Ekradı, Rışvan Aşireti'nden Celikanlı Oymağı, Burç ve Ti'l-Başer Bucakları'nda Barak Aşireti.

Bunlardan Tecirlü (Tacirlü) ve Cerid Dulkadirli ulusundan, Akçakoyunlu Aşireti'nin kollarındandır. (Yavuz, 2004 : 29) Kılıçlı' yu bir

Barak Oymağı (Güzelbey, Yetkin, 1970 : 38) veya "Ekrad" taifesi'nden sayanlar vardır. (Özkaya, 1985 : 176).

Rişvan bir çok oymakları bulunan büyük bir aşiretin adıdır. Aşiret içerisinde hem Türkçe hem de Kürtçe konuşan oymaklar bulunmaktadır. (Güzelbey, Yetkin, 1970 : 37,61)

Belgelerde görüldüğüne göre Antep'te Rişvan Aşiretine bağlı oymak veya cemaatler şunlardır:

İmranlı Cemaati, Hacil Cemaati, Muhsanlı Cemaati, Hamideli Cemaati, Dişek Cemaati, Müşrikani Cemaati, Mehyanlı Cemaati, Celikanlı ve Rişvan Cemaati. (Gaziantep Şer'iyye Sicili / G.Ş.S. 126, 67, 36, 302, 127, 69, 108, 331; G.Ş.S. 128, 262, 58, 59, 39, 231)

Bunlardan Celikanlı "Ekrad" Oymağı olarak geçmektedir. (Halaçoğlu, 1973 : 4 vd. ; Yavuz, 2004 : 30)

Reşi'nin bir Türk Oymağı olduğu Van Tarihi'nde anlatılmaktadır. (Güzelbey, Yetkin, 1970 : 61)

1.Gaziantep'te Aşiretlerin Oturduğu Mahalleler

1760-1770 yılları arasını kapsayan dört Gaziantep Kadı Sicilinde bulunan 1081 adet tereke kaydı ve diğer belgeler ayrıntılı olarak incelendiğinde Gaziantep'te Aşiret mensuplarının oturduğu yerler şu şekilde açıklanabilir:

Rişvan Aşireti'nin mensupları Antep'te bir çok mahallede iskan etmektedir.Hasan İbni İbrahim Şarkıyan Mahallesi'nde, Yusuf İbni El Hasan Hızır Çavuş Mahallesi'nde, Hüseyin İbni Mustafa, Yusuf İbni Hasan ve Abdullah İbni Hasan Kılıç oğlu Mahallesi'nde, Molla Ali ibni el-hac Mehmet Cevizlice mahallesi'nde, Süleyman İbni El-Hac Mehmet Kurb-u Zincirli Mahallesi'nde, El-Hac Ebubekir İbni El-Hac Mustafa, Molla Mehmet İbni Molla Yusuf, Abdullah İbni Hasan, Ahmet İbni İbrahim Şhreküstü Mahallesi'nde ve Yusuf İbni Hasan Kurb-u Şhreküstü Mahallesi'nde oturmaktadır.

Cerid Aşireti'nden Abdülkadir İbni El-Hac Mehmet Şhreküstü Mahallesi'nde, Kılılı Cemaatinden Abdulkadir oğlu El-Hac Ahmet Ti'l-beşar Nahiyesi Bozlu Mezrası'nda, Mehmani Türkmenlerinden Mustafa İbni Haydar ve Koyunlu Türkmanından Süleyman İbni Baş Mustafa Molla Ahmet Mahallesi'nde, Dergezenli Cemaatinden Abdurrahman İbni Abdurrahman Kürkcıyan Mahallesi'nde, Ekrad-ı Keykan Aşireti'nden Mehmed İbni Cerab, Bezan Aşireti Sebişhane Cemaati'nden Seyyid Şeyh Mehmed İbni Şeyh

Bozan, Karakoyunlu Türkmanı'ndan Süleyman İbni El-Hac Bali ve Mustafa İbni Ahmet'te Kurb-u Kozanlı Mahallesi'nde oturmaktadır.(G.Ş.S. 126,106, 170, 269, 327, 150,132,107,42 ; G.Ş.S. 128, 50 ; G.Ş.S. 120, 4 / 1)

Görüldüğü gibi aşiret mensubu kişiler belli bir mahalde blok halinde değil farklı mahallelerde ayrı ayrı oturmaktadır.

2. Gaziantep'te Aşiret Mensuplarının Servetleri

Rişvanlar'ın servetleri incelendiğinde çokta zengin olmadıkları görülür. Servetleri, 354.5, 97, 103, 358, 165, 18, 91.25, 100.25, 91, 90, 283.75, ve 79 kuruş olarak tespit edilmiştir. Bir Rişvan'ın mal varlığı hiç yoktur.

Kılıçoğlu Mahallesinde oturan Yusuf İbni Hasan'ın İbrahimşehir Karyesi'nde 200 tiyek bağı ve "kıbleye nazar bir beyt"i ; Abdullah İbni Hasan'ın İbrahimli'de 250 tiyek bağı, ve Kılıç oğlu Mahallesi'nde köhne bir evi; Hacı Ebubekir İbni Hasan'ın sülusan hisse evi; Molla Ali İbni El-hac Mehmet'in Cevizlice Mahallesi'nde bir adet evi; Molla Mehmet İbni Molla Yusuf'un Şhreküstü Mahallesi'nde bir adet evi; Süleyman İbni El-Hac Mehmet'in Kurb-u Zincirli Mahallesi'nde bir adet ev, siyah erkek katır ve 1 re's beygiri ; Hasan İbni İbrahim'in Şarkıyan Mahallesi'nde harabe bir ev, merkeb ve cullah dezgahı; Ahmet İbni İbrahim'in Şhreküstü Mahallesi'nde ev ve cullah dezgahı alata ve Abdullah İbni Hasan'ın Şhreküstü Mahallesi'nde bir adet evi bulunmaktadır. (G.Ş.S. 126, 69, 108, 36, 127 ; G.Ş.S. 128, 231, 59, 58, 39, 262)

Diğer aşiret mensuplarının belli başlı mal varlıkları ise şu şekildedir: Servetleri 21, 42, 46, 120, 183, 95.5, 233, 800, 100, 142 kuruştur.

Seyyid Şeyh Mehmed İbni Şeyh Bozan'ın terekesi'nde 2 adet "çadal" (çatal) ; Süleyman İbni El-Hac Bali' ye ait "Beylik" te 300 kıymet harabe bağ; Abdurrahman İbni Abdurrahman' a ait Beylerbeyi Köyü' nde 3500 tiyek bağ ; Ali İbni Hüseyin'e ait Suboğaz Karyesi'nde 4 kıt'a (2200 tiyek) bağ; Abdülkadir İbni El-Hac Mehmet' e ait cullah dükkanı, dezgah ve aletleri bulunmaktadır. (G.Ş.S. 126, 106, 187, 170, 107, 126)

Görüldüğü gibi aşirete mensup kişiler dikkat çekici bir servete sahip olmamakla beraber bazı gayri menkullere sahiptir. Bu da onların artık kısmen de olsa yerleşik düzene geçmeye başladıklarını gösteriyor.

İncelenen 1081 tereke içerisinde, sadece birkaç terekede karşımıza "deve" çıkmıştır. Mustafa İbni Haydar' ın 1 adet tüylü devesi ; Süleyman İbni Baş Mustafa 'nın 3 tüylü deve, 15 koyun ve 5 keçisi, Mustafa İbni Ahmed 'in 1 tüylü, 1 boz Halep deve, 10 koyun ve 3 keçisinin bulunması

dolayısıyla deve sahiplerinin hepsinin Türk olması dikkat çekicidir. (G.Ş.S. 126, 42, 132, 269)

Yozgat ile ilgili bir araştırmada da deve sahiplerinin hepsinin Türk olduğu tespit edilmiştir. (Cansız, 1996 : 177)

Yük taşımacılığının vazgeçilmez unsuru olan develer, zaman zaman yer değiştirmek zorunda kalan Aşiret üyelerinin önemli bir parçası olmuşlardır.

Söz konusu sicillerde en büyük servete Abdülkadir oğlu El- hac Ahmed sahiptir. 800 kuruşluk serveti olan bu kişinin 100 re's keçi, 40 adet oğlak, 15 adet sağmal koyun, 1 öküz, 1 inek, 1 dana, 10 kuzu, 3 merkeb ve 300 tiyek ağılık bağ, 400 adet hayirlik (incir ağacı) ve 30 adet zeytin ağacına sahip olduğu görülmektedir."Haymenişin" olarak yaşayan Hacı Ahmed demek ki hem sütçülük, hem koyun keçi ticareti hem de üzüm , hayir ve zeytin gibi ürünler satmaktadır. Terekesinde 5 adet çadırı olduğuna göre O' nun ticari amaçlarla zaman zaman yer değiştirdiği düşünülebilir. (G.Ş.S. 126, 50)

Ayıntab'ın Te'1 - Halid Karyesi'nde İluklu Aşireti' nden Taflı Cemaati pirinç çeltiği ziraati ile uğraşmaktadır.(G.Ş.S. 120, 4 / 1).

3. Aşiretlerin Yaptığı Taşkınlıklar

Antep şer'ie sicillerinde Antep'e 400 yıl boyunca devam eden Aşiret saldırılarını gösteren pek çok belge mevcuttur. (Şıvgın 1997: 19) Bu bağlamda günümüzde boylar topluluğundan ibaret bir konfederasyon olarak telakki edilen Rişvan Aşireti ve bu aşirete mensup bazı cemaatlerin eşkiyalık faaliyetlerinde bulunduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır. (Tızlak, 1994 :765)

XVIII.yüzyıl ortalarında Antep'te ekonomik ve sosyal düzenin bozulmasında, Rişvan Aşiretine ek olarak Kamcıdalar eşkiyaları, Kılıçlı, Reyhanlı ve İliklu Aşiretleri ile Mandullı Eşkiyası çok fazla etkili olmuştur.

Ayıntab Kazası Suboğaz Karyesi sakinlerinden Ali İbni Hüseyin, Kürtenciyan Mahallesi'nde " misafiren" sakin iken Reyhanlı Taifesi tarafından katl edilmiştir. (2 Rebiu' l-Evvel 1187) olayın nedeni belli değildir. (G.Ş.S. 126, 187)

1191'de de Reyhanlı Aşireti'nin tamamının Antep ve civar kazalarda yapmış olduğu taşkınlıklardan dolayı Rakka'da Sarıkamış'a iskanları için ferman çıkarılmış ve Antep kadısı, müftüsü ve diğer ileri gelenlerin bu işle memur edildiği belirtilmiştir. (Güzelbey, Yetkin, 1970 : 74)

Evasıt-ı Zilhicce 1188 tarihinde gönderilen bir fermanla Haleb Valisi, Maraş Valisi ve mir-i mirandan Rışvanzade Ömer'in, Maraş kurbundaki Kılıçlı Ekradı ve Reyhanlı Aşireti içerisinde bulunan Mandulli Eşkiyası'nın, Arabistan, Halep, Ayıntab, Maraş etraf ve havalilerinde yol kesip mal ve eşyalara garet ve katl-i nüfus yaptıkları ve yaylak bahanesiyle eyyam - i sayf da Elbistan, Darende, Gürün ve Sivas ve etraftaki kasaba ve köylerde zulüm yaptıkları ve bundan başka Haremeyn - i Şerifeyn Mukataası olan Tunus Mukataası ahalileri üzerlerine dört - beş yüz nefer süvari eşkiya ile hücum ettikleri Tunus' da 20 bin koyun, 800 karasığır, 4 re's deve, 137 merkeb, 110 re's esb, 80 aded tüfenk ve 48 aded kılıç gasb ettikleri, 32 kişiyi katlettikleri ve bunların Maraş yakınındaki Pazarcık Ovasında sakin oldukları ve bunların bağı - ı tuğyanının engellenmesi için, gereken tedbirlerin alınması belirtiliyor. (G.Ş.S. 120, 33 / 3)

Sicilde, Reyhanlı Aşireti ruhsalrı olarak; Çöloğlu Mürsel Osman, Amr ve Veli Kakilli Kethüda oğulları ve Kılıç Ali ve Mandulli Kethüda'nın adı geçmektedir. Bu aşiretin Arabistan' da kışlayıp, Elbistan havalilerini de yaylak ittihaz ettikleri ve bu gidiş - geliş sırasında büyük taşkınlıklarda bulunduğu, buna engel olmak için, cümlesinin Sarıkamış nam mahalle iskanının sağlanması için ferman ve buyrultular gönderilmiştir.

1191 tarihli bir fermanla Malatya Mutasarrıfı Rışvanzade Ömer, Rışvan Aşiretinin, Azaz, Kilis ve Ayıntab Bölgesinde bağı - ı tuğyan yapmaları nedeniyle ve "ehali-i Elbistan' ın elli bin gurusu miktarı emvali ve eşyalarını gasb ve garet etmeleri" nedeniyle Rakka' ya iskan - ı birle görevlendiriliyor. (G.Ş.S.120, 41 / 1)

6 Rebi' u' l - Evvel 1191 tarihli Haleb Valisi Ahmet Paşa' nın Ayıntab Naibi' ne gönderdiği bir buyrultuda da Reyhanlı Aşireti'nin Ayıntab, Elbistan ve sair yerlerde bağı - ı tuğyanda bulunduğu ve bunların Rakka' da vaki Sarıkamış nam mahalle iskan olunmaları ve bu konuda Maraş Valisi İbrahim Paşa ve Malatya Mutasarrıfı Rışvanzade Ömer 'in de me' mur edildiğini belirtiyor. Buyrultu' nun gönderilme sebebi, "Reyhanlı Aşireti, tarih - i buyrultudan iki gün mukaddemce Amik Ovası' ndan hareket etmiş olmakla ba - ' avn ve inayeti bari birkaç gün içinde bu taraftan bi' n - net hareket ve ol tarafa ' azimet üzere olduğumuz ma' lumunuz oldukda gerek şehir ve kuralar ve gerek nahiyelerin harb ve darbe kadir olan dilaverlerini bi - cemihim şimdiden hazır ve müheyya eylemeniz babında...." şeklinde açıklanıyor. (G.Ş.S. 120, 55 / 2, 56 / 4)

Maraş Valisi Çerkes Hasan Paşa tarafından "Kılıçlı ve Rışvan Aşayiri'nin nizamı - ı zımında me' mur kılınan İzzetli Sadık Ağa ve

Kamalazade İzzetlu Abdurrahman Ağa' ya hitaben yazılan buyrultu da, Malatya Sancağı Mutasarrıfı Rışvanzade Ömer Paşa' nın ber vech – i malikane uhdesinde olan Rışvan Aşayiri zimmetlerinde ber muceb – i defter yetmiş beş bin guruş miktar – ı bekayası kalub aşayir – i mezbure ise çend – i müddetten berü nech – i itaattan huruç ve gasb emval ve katl – i nüfus ve hetk – i araz ile meşhur ve kapusuz levendatı eşkiyasıyla müttefik oldukları.....” diye belirtilip bunlara gereken cezaların verilmesi ve Rakka' ya iskan olunmaları isteniyor. (G.Ş.S.120, 97 / 1) Aynı hususu içeren, Evasıt – ı Zi' l - kade 1191 tarihli birde ferman yayınlanmıştır. (G.Ş.S.120, 38 / 1)

23 Cemaziye' l Ahir 1189 tarihli bir diğer ferman da, Levendat eşkiyası ile mücadele ve Rışvan Aşireti'nin taşkınlıklarına son vermek için Malatya Sancağı Mutasarrıfı Rışvanzade Ömer görevlendiriliyor. (G.Ş.S. 120, 96 / 4)

Bunların dışında niteliği haydutluk olan Kılıçlı, Bektaşlı ve Okçu İzzeddin Ekradı zaman zaman katl ve soygunculuk gibi suçlar işleyerek küçük guruplar halinde Antep köylerine dağılmışlardır. Devlet bunlarla mücadele etmek için zaman zaman ferman ve buyrultular göndermiştir. Bu Aşiret üyelerinin Antep' i kuşatarak Antep' e birçok zarar verdikleri ile ilgili birçok belge mevcuttur.

Benzer şekilde Rakka Bölgesi'nde bulunan Barak Aşireti' nin mensupları guruplar halinde Burç ve Ti' l – Başer Bucaklarına gelmiş ve bağ, bahçe ve hayvanlarını yağmalamışlardır. Kozanlı Mahallesi' nde oturan Reşi Ekradı' ndan Kalender oğlu Abdülkadir de yanındaki 130 atlı ile Battalhöyük Köyü' nde haydutluk yapmaktadır. (Güzelbey, Yetkin, 1970 : 4, 5, 6, 13, 14, 19, 28, 32, 37, 38, 56, 61,64).

SONUÇ

Aşiret mensuplarının yerleşik hayatın önemli unsurları olan ev, bağ ve bahçe gibi gayri menkullere sahip olması, Onların yerleşik hayata yönelmeye başladıklarını ve yeni ziraat alanları açılmaya başladığını göstermektedir. Bu durum hem idari kargaşanın sonlanmasına hem de konar - göçerliğin ortaya çıkardığı sorunların ortadan kalkmasına kısmen de olsa katkıda bulunmuştur.

XVIII. yüzyıl ortalarında Ayıntab' da ekonomik ve sosyal düzenin bozulmasının en önemli nedenlerinden biri de aşiretlerin taşkınlıklarının

artması, evleri ve dükkanları basarak halkın mal, can ve ırzına tecavüz etmeleridir.

KAYNAKÇA

- Artan, Tülay. 1998. "Terekeler Işığında 18. Yüzyıl Ortasında Eyüp' te Yaşam Tarzı Ve Standartlarına Bir Bakış Orta Halliğin Aynası " , *18. Yüzyıl Kadı Sicilleri Işığında Eyüp' te Sosyal Yaşam*, Editör : Tülay Artan , İstanbul : Tarih Vakfı.
- Barkan, Ömer Lütfi. 1993. "Edirne Askeri Kassamına Ait Tereke Defterleri (1545-1659)", *Belgeler*, C. III, S. 5 - 6, T. T. K. Yayını, Ankara.
- Cansız, İsmail. 1996. *Şer' iyye Sicillerine Göre XIX. Yüzyıl Sonlarında Yozgat Sancağı*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Ergenç, Özer. 1988. " XVIII. Yüzyıl'da Osmanlı Sanayi ve Ticaret Hayatına İlişkin Bazı Bilgiler", *Belleten*, C.III, S. 203, 501 - 533, T.T.K. Yayınevi, Ankara.
- Gaziantep Şer' iyye Sicili, No : 120, (1188 - 1191)*
- Gaziantep Şer' iyye Sicili, No : 126, (1185 - 1189)*
- Gaziantep Şer' iyye Sicili, No : 128, (1189 - 1190)*
- Güzelbey, Cemil Cahit - Yetkin, Hulusi. 1970. *Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicillerinden Örnekler (Cilt 01-141) (Miladi 1729 - 1825)* S. 5, Gaziantep: Gaziantep Kültür Derneği Kitap ve Broşür Yayınları.
- Halaçoğlu, Yusuf. 1973. " Fırka-i İslahiye ve Yapmış olduğu İskan" , *İ.Ü. Tarih Enstitüsü Dergisi*, S. 27, İstanbul.
- İnalçık, Halil. 1953 - 54. " 15. Asır Türkiye İktisadi ve İctimai Kaynakları " İstanbul, *Üniversitesi, İktisat Fakültesi Mecmuası*, C.15, 51-67, No: 1-4, İstanbul.
- _____. 1998. " Eyüp Sicilleri' nde Toprak, Köy ve Köylü " , *18. Yüzyıl Kadı Sicilleri Işığında Eyüp' te Sosyal Yaşam*, Editör : Tülay Artan , İstanbul : Tarih Vakfı
- Özdeğer, Hüseyin. 1966. "Gaziantep", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 13, 466 - 469, İstanbul.

- Özkaya, Yücel. 1985. *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları Ve Toplum Yaşantısı*, Ankara : Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını.
- Özlü, Zeynel. 2003. "XVIII. YY.'ın İkinci Yarısında Gaziantep'te Kadın ve Erkek Giyimin Karşılaştırılması", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.2003/2, S.7, 105 - 158, Bolu.
- Öztürk, Said. 1995. *Askeri Kassama Ait On yedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo - Ekonomik Tahlil)*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul.
- Pekdoğan, Celal. 1999. *Gaziantep Ticaret Odasının 100 Yılı, 1898 - 1998*, Gaziantep Ticaret Odası Yayını, Gaziantep.
- Şemseddin Sami. 1985. *Kamus - ı Türki, Sadeleştirilmiş ve Geliştirilmiş Temel Türkçe Sözlük*, İstanbul.
- Şıvgın, Hale. 1997. *19. Yüzyıl' da Gaziantep*, Ankara : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- Tızlak, Fahrettin. 1994. "XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısı İle XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Yukarı Fırat Havzası'nda Eşkiyalık Hareketleri" , *Bellekten* , C.LVII , S. 220'den ayrı basım, 751- 771, Ankara: TTK
- Yavuz, Nuri. 1999. "XVI. Yüzyılda Antep Vakıfları", *Cumhuriyetin 75. Yılına Armağan, Gaziantep*, (Editör:Yusuf Küçükdağ), 165-172, Gaziantep.
- _____ 2004. *Fırka-i İslahiye*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Yılmazçelik, İbrahim. 1995. *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır (1790-1840)*, Ankara.

